

Tájékoztató a Magyar Tudományos Akadémia és az Innovációs és Technológiai Minisztérium közötti tárgyalásokról

A Kormány az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) létrehozásával a **hazai tudománypolitika egységes szemléletű kezeléséért felelős szervezetet** alakított ki.

Az ITM 2018. június 12-én érkezett elektronikus levélben kérte a Magyar Tudományos Akadémiát az **MTAtv.¹ módosításának véleményezésére, rövid határidejű válaszadással**. A kapott javaslat olyan kormányzati kezdeményezést készített elő, amely az MTA kutatóhálózatának működését érintően a kutatási feladatokat támogató tevékenységek tárgyi és személyi feltételeinek megteremtéséhez, a speciális kutatási feltételek biztosításához szükséges forrásokat az ITM költségvetési fejezetébe utalta. A tervezet az akadémiai kutatóhelyek esetében elvlasztja a közfeladat ellátásának kötelezettségét és a pénzügyi fedezet feletti rendelkezési jogot, amit az MTA nem tud támogatni. Ezt követően 2018. június 13-án az MTA-nak a Pénzügyminisztérium eljuttatta az új költségvetési keretszámokat, amely szerint 2019-ben az összesen kb. **40 milliárd forintos MTA költségvetési alap-előirányzatból 28 milliárd forint átkerült az ITM-hez**. A 28 milliárdból mintegy 20 milliárd forint az MTA kutató intézményeinek kutatási témájától független (alapfeladatokkal kapcsolatos) bér- és működési költségeit tartalmazza. https://mta.hu/mta_hirei/az-akademia-ragaszkodik-a-fuggetlensegehez-es-a-kutatas-szabadsagahoz-108811

Az MTA Elnökségének 2018. június 15-én tartott rendkívüli ülésén az innovációs és technológiai miniszter, Palkovics László is részt vett és ismertette az MTAtv. módosításáról szóló törvényjavaslat okait és hátterét. Az Elnökség támogatta (https://mta.hu/mta_hirei/az-akademia-ragaszkodik-a-fuggetlensegehez-es-a-kutatas-szabadsagahoz-108811) azt a javaslatot, hogy a konzultációra időt engedve az **MTAtv. módosítására, illetve Magyarország 2019. évi központi költségvetésére vonatkozó törvényjavaslatok ne kerüljenek az Országgyűlés számára előterjesztésre, az intézethálózat fenntartására tervezett állandó, a kutatások témájától független működési költségek az Akadémiánál maradjanak** valamint azt, hogy a **felfedező (bottom-up) kutatások támogatása nem csökkenhet**.

2018. június 28-án az MTA megküldte – Palkovics László miniszter korábban megfogalmazott kérése szerint – alternatív javaslatait a minisztériumi költségvetési tervezetbe a testületi állásfoglalások biztosította keretek figyelembevételével:

1. **(optimális)** Az MTA-törvény módosítására 2018-ban ne kerüljön sor, a 2019. évről szóló központi költségvetési törvényjavaslatot pedig úgy módosítsák, hogy az MTA címrendben szereplő MTA Kutatóközpontok, kutatóintézetek, MTA Támogatott Kutatóhelyek, illetve Fejezeti kezelésű előirányzatok továbbra is az MTA címsorai között szerepeljenek a 2018. évi költségvetés valamennyi alcímével, a 2019. évre vonatkozó tárgyalások szerinti összegekkel.
2. **(minimális)** Az MTA fejezetben lévő MTA kutatóközpontok, kutatóintézetek sor, az MTA Támogatott Kutatóhelyek sor, illetve a Fejezeti kezelésű előirányzatok sorokból az Infrastruktúra fejlesztés működési kiadásra előirányzott összege és a

¹ 1994. évi XL. törvény

Központi kezelésű felújítások című sorok továbbra is az MTA fejezetben szerepeljenek.

Az MTA főtitkára Török Ádám az Országgyűlés Költségvetési Bizottsága előtt, alelnöke Vékás Lajos pedig a Kulturális Bizottság előtt szólalt fel 2018. július 4-én, a Magyarország 2019. évi központi költségvetéséről szóló törvényjavaslat bizottsági megvitatásán.

Két nappal később, július 6-án, **Palkovics László a Magyar Hírlapnak adott interjújában “nem elfogadhatónak” nevezi az MTA korábban elküldött alternatív javaslatait.** Az Akadémia vezetői innen értesülnek a miniszter álláspontjáról, hivatalos választ nem kaptak.

A Magyar Országgyűlés 2018. július 17-én megszavazta az MTA törvény módosítását (lásd a Magyarország 2019. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2018. évi XL. törvényt, Magyar Közlöny 117. szám) majd 2018. július 20-án Magyarország 2019. évi központi költségvetéséről szóló 2018. évi L. törvényt az ITM által beterjesztett eredeti tartalommal (lásd Magyar Közlöny 123. szám).

<http://kozlon yok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK18117.pdf>

<http://www.kozlon yok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK18123.pdf>).

Az MTA Elnöksége a 2018. július 25-én tartott újabb rendkívüli ülésén felkérte az Akadémia elnökét, hogy az intézethálózat irányítási rendszerének továbbfejlesztése érdekében **folytasson tárgyalásokat a Kormány képviselőivel.** Ennek során vegye figyelembe a következő szempontokat:

az MTA keretein belül megvalósuló irányítási rendszer életbe lépéséig az eddigivel azonos módon biztosítva legyen az intézethálózat finanszírozása;

- személyi kérdésekben érvényesüljenek az Akadémia autonóm döntési jogosítványai;
- az odaítélt támogatások folyósítása szerződés szerint folytatódjon;
- a Lendület, az OTKA és a posztdoktori pályázatok szabad témaválasztás alapján működjenek, a támogatások odaítélése továbbra is kiválósági alapon történjék az MTA szakmai felügyeletével;
- az MTA köztestületének vagyona az MTA tulajdonában maradjon;
- az MTA intézethálózatának irányítási rendszerét és működését szilárd jogi garanciákkal kell biztosítani;
- a kutatóközpontok és önálló intézetek irányítási rendszerében bekövetkező változások ne veszélyeztessék azok önálló és zavartalan működését, és segítsék elő fejlődésüket.

https://mta.hu/mta_hirei/a-magyar-tudomanyos-akademia-elnoksegenek-hatarozata-az-innovacios-es-technologiai-miniszteriummal-valo-tovabbi-egyezettetesrol-108937 .

Palkovics László miniszter kérésére Lovász László, az MTA elnöke augusztus 23-án levélben foglalta össze az MTA javaslatait, többek között egy kutatóhálózati tudományos tanács felállítását javasolva. Levelében – amelyet az MTA Elnöksége is kézhez kapott – kiemelte a kutatóhálózat 2019. évi finanszírozásához szükséges gyakorlati teendők fontosságát. Az MTA javaslataira nem kapott hivatalos választ az ITM-től.

Szeptember 11-én szóbeli egyeztetés során Palkovics László miniszter az MTA elnökének rendelkezésére bocsátott egy munkaanyagot az Elnökség tagjaival való megtárgyalás céljából. A megbeszélésből és a munkaanyagból az derült ki, hogy **az ITM koncepciója szerint az MTA kutatóintézet-hálózatából egyes kutatócsoportok vagy teljes intézetek egyetemi fenntartásba kerülnének.** Más kutatóintézetek egy másik, a **Fraunhofer-intézetekhez hasonlóan működő kutatóhálózathoz kerülnének,** illetve **megszűnnének.** Az MTA fenntartásában maradó intézetek „konszolidáción és profiltisztításon” mennének át. Mindez idén decemberig lezajlana a diasoron bemutatott elképzelések szerint.

Az MTA Elnökségének 2018. szeptember 11-én tartott ülésén az Elnökség – a miniszter új szempontjait megismerve – az **MTA és az ITM közötti tárgyalásokat elakadtnak tekintette,** és az intézethálózat feldarabolását nem tekintette tárgyalási alapnak, de a tárgyalások folytatása mellett foglalt állást. Az Elnökség egyhangúlag határozatot hozott, melyben leszögezi a következőket: „Az Elnökség az intézethálózat bármely megcsonkítását vagy akár egyoldalú intézkedésekkel történő szervezeti átalakítását elfogadhatatlannak tartja. Ha megalapozott átalakítási igény merül fel, az intézetek alapfeladatában és finanszírozásában bekövetkező lényeges változásokat csak nemzetközi mérce szerinti, nemzetközi szakértők bevonásával végzett átvilágítás alapján tartja elfogadhatónak.” https://mta.hu/mta_hirei/az-mta-elakadtnak-tekinti-az-itm-mel-valo-targyalasokat-de-folytatni-kivanja-azokat-a-kormannyal-108998

2018. szeptember 12-én az MTA **szakértői munkacsoportja** fogadta az ITM szakértőit, hogy **a kutatóintézet-hálózat zökkenőmentes működésének jogi-gazdasági háttéréről egyeztessenek.** A megbeszélésen pozitív elmozdulás történt az MTA és az ITM közötti egyeztetésben, és több kérdésben szóbeli egyetértés alakult ki. (https://mta.hu/mta_hirei/rezzleges-megallapodas-az-mta-es-az-itm-kozott-109009)

A megállapodás lényege, hogy **az MTA kutatóintézet-hálózata 2019. évi költségvetésének tervezése a megelőző évekkal azonos módon megtörténik,** továbbá **folytatódik a pályázatok finanszírozása.** Az ITM álláspontjának megfelelően **megtörténik az MTA kutatóintézet-hálózatának átvilágítása,** de ezt az MTA maga végzi el, és a megállapodás alapján az átvilágítás lefolytatása előtt az intézményi struktúrát érintő döntések nem születnek. Az MTA azt szeretné, ha az átvilágítás és az ennek eredményeire alapozott, az új innovációs rendszerhez illeszkedő fejlesztések keretében tovább erősödne az alapkutatásokra épülő innovációs tevékenysége.

Szeptember 18-án az MTA elnöke levélben foglalta össze az innovációs és technológiai miniszter számára az MTA kutatóintézet-hálózatának működését és irányítását érintő legfontosabb javaslatait. A miniszter szeptember 24-ei válaszában egyetértett a 14 tagú, paritásos alapú Kutatóhálózati Tudományos Elnöki Bizottság felállításával. A technikai kérdések tisztázására, illetve az ITM stratégiájában szereplő, a KFI rendszer versenyképességére vonatkozó kérdések megtárgyalására javasolta fenntartani a szakértői szintű munkacsoportot. Kérte, hogy az MTA vizsgálja meg a magyar KFI rendszer versenyképességét és finanszírozását is.

Az MTA Elnöksége a szeptember 25-ei ülésén nagy többséggel támogatta, hogy **folytatódjanak az MTA–ITM között a tárgyalások, jöjjön létre egy tudósokból álló Kutatóhálózati Tudományos Elnöki Bizottság, a szakértői szintű munkacsoport folytassa munkáját, az MTA alakítsa ki és juttassa el javaslatait a jövőben véglegesülő nemzeti KFI stratégiával kapcsolatban a Kormány számára, valamint szülessen írásbeli megállapodás az MTA és az ITM között.** (<https://mta.hu/az-mta-es-az-itm-kozotti-koltsegvetesi-vita/tajekoztato-az-mta-es-az-itm-kozotti-egyezteteseikrol-2018-szeptember-25-109032>)

2018. október 4-én jelent meg a Kormány 1481/2018. (X. 4.) Korm. határozata a kutatási, fejlesztési és innovációs rendszer intézményrendszerének és finanszírozásának átalakításáról, amelynek előkészítésében az MTA nem vett részt (lásd a Magyar Közlöny 2018/152. számát). <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK18152.pdf>

Ennek 3. pontjában a Kormány december 1-jei határidővel felhívja az innovációért és technológiáért felelős minisztert, hogy egyeztessen a Magyar Tudományos Akadémia elnökével az akadémiai kutatóhálózat struktúrájának áttekintéséről és átalakításáról. A 6. pont szerint szintén december 1-jei határidővel a Kormány felhívja az innovációért és technológiáért felelős minisztert, hogy tegyen javaslatot a Kormány számára egy állami fenntartású alkalmazott kutatóintézet-hálózat létrehozására.

A fenti dátumot megelőzően, 2018. október 2-án az MTA elnöke levélben tájékoztatta a minisztert arról, hogy az MTA és az ITM között létrejövő együttműködési és finanszírozási megállapodás tervezetét az MTA-ITM Kutatóhálózati Tudományos Elnöki Bizottság felállítására vonatkozó pontjának megfelelően hét főt felkért a bizottság munkájában való részvételre. Az MTA-t képviselő hét tudós: Török Ádám főtisztviselő; Barnabás Beáta főtisztviselő; Vékás Lajos alelnök; Freund Tamás alelnök; Bokor József alelnök; Kertész András az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának elnöke és Prószeky Gábor az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatója. Palkovics László miniszter október 15-én kelt levelében megküldte a Kormányt képviselő hét tudós nevét: Kásler Miklós, az MTA doktora, az emberi erőforrások minisztere; Merkely Béla, az MTA doktora, a SOTE rektora; Sótonyi Péter, az MTA doktora, az Állatorvostudományi Egyetem rektora; Láncki András, kandidátus, a Budapesti Corvinus Egyetem rektora; Závodszy Péter, az MTA rendes tagja; Fülöp Zsolt, az MTA doktora; Maróth Miklós, az MTA rendes tagja. Társelnökei Vékás Lajos és Maróth Miklós.

A Kutatóhálózati Tudományos Elnöki Bizottság első ülését 2018. november 16-án tartotta. Az alakuló ülés napirendi pontjai a következők voltak:

- a Kutatóhálózati Tudományos Elnöki Bizottság ügyrendjének elfogadása;
- az akadémiai kutatóhelyek nemzetközi részvétellel történő átvilágítási elveinek, szempontjainak és módszertanának meghatározása;
- az alapkutatói kiválósági pályázati rendszer fenntartására és továbbfejlesztésére irányuló elvi javaslatok.

A napirendi pontokkal kapcsolatos határozati javaslatokat a Bizottság egyhangúlag megszavazta. <https://mta.hu/az-mta-es-az-itm-kozotti-koltsegvetesi-vita/megalakult-az-mta-kutatohalozati-tudomanyos-elnoki-bizottsaga-es-egyhangulag-hatarozott-az-eloterjesztett-napirendi-pontokrol-109155>

Az MTA október folyamán előkészítette – az ITM munkaanyagának figyelembevételével – az **MTA koncepcióját a tudomány szerepére a hazai innovációs rendszer megújítására**. A munkaanyagot megkapta Áder János köztársasági elnök, Kövér László házelnök, Orbán Viktor miniszterelnök, Palkovics László miniszter, a Kormány valamennyi tagja, valamint a kutatóhelyek (fő)igazgatói is. A munkaanyagot az MTA tudományos osztályai, az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsának szakbizottságai, a Vezetői Kollégium, illetve a kutatóközpontok főigazgatóinak, és önálló kutatóintézetek igazgatóinak részvételével kibővített Elnökség is megtárgyalta ülésein.

https://mta.hu/data/dokumentumok/MTA_strategiai_koncepcio/MTA_startegia_2018_11_12_d.pdf

Október 30-án ülésezett az MTA Elnöksége. Az Elnökség tagjai a munkaanyag következő megállapításait kiemelten támogatták:

- Az MTA kutatóintézet-hálózata az alapkutatások területén objektív mércék alapján az EU élvonalában van. A kiválóságokat nem szabad veszélyeztetni, hanem erre kell építeni.
 - Egy akadémiai kutatóközpont / önálló kutatóintézet feladatait három fő csoportba lehet osztani: (1) alapkutatások (a tudomány belső fejlődése világszerte elért legfrissebb eredmények alapján); (2) alkalmazott (célzott) kutatások (a versenyszféra vagy a Kormány megrendelése alapján); (3) társadalmi célú szolgáltatások (tanácsadás tudományos kérdésekben, oktatás, a tudomány népszerűsítése, a nemzeti hagyaték és archívumok ápolása, a kulturális örökség megőrzése, speciális közérdekű tevékenységek). Az alapkutatások, célzott alkalmazott kutatások és társadalmi szolgáltatások tudományágak alapján közös műhelyekben kell, hogy folyjanak, szükség esetén eltérő finanszírozási rendszerben.
 - Közvetlenebb és hatékonyabb csatornákat kell kialakítani a társadalomtudományi kutatások és a politikai döntéshozók között, hogy a szakpolitikai jelentőségű kutatási eredmények minél teljesebben, torzítás nélkül jussanak el a döntéshozókhoz.
- https://mta.hu/mta_hirei/rendkivuli-kozgyulest-tart-az-akademia-a-magyar-tudomanys-akademia-kozlemeny-2018-oktober-31-109116

2018. november 27-én ülésezett az MTA Elnöksége, és egyhangú határozatával kezdeményezte „Az MTA koncepciója a tudomány szerepére a hazai innovációs rendszer megújításában – az ITM munkaanyagának figyelembevételével –” című dokumentum Közgyűlés elé terjesztését. Az Elnökség egyhangú határozatot hozott arról is, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 2018. november 27-én elindítja kutatóhálózatának átvilágítását, a KTEB javaslata alapján.

Az MTA Főtitkára a fenti időszakban több ízben fordult levélben az ITM és PM államtitkáraihoz és szakértőikhez a 2019. évre vonatkozó kötelezettségvállalásokhoz szükséges, az államháztartási szabályok szerint előírt fedezetigazolások ügyében. A megkeresésekre – érdemi válasz nem érkezett.